

16-18
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
2022

4^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΝΕΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ
στη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών
& Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση

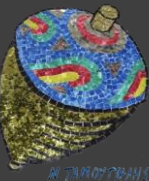

Παιδαγωγικό Τμήμα
Δημοτικής Εκπαίδευσης
eled.duth.gr

Up and Down – Προσεγγίσεις στην ανάλυση ποιοτικών δεδομένων

Πηνελόπη Παπαδοπούλου
Καθηγήτρια ΠΤΝ - ΠΔΜ

Διευθύντρια του ΔΠΜΣ Εκπαίδευση
στις ΦΕ/Π/Τ

Για τον τίτλο του εργαστηρίου

Η ποιοτική έρευνα

Η ποιοτική έρευνα είναι μια πλαίσιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο.

Συνίσταται σε ένα σύνολο ερμηνευτικών και υλικών πρακτικών, οι οποίες κάνουν τον κόσμο ορατό. Αυτές οι πρακτικές (συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων πεδίου, των συνεντεύξεων, των συνομιλιών, των φωτογραφιών, των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων σε ημερολόγια) μετασχηματίζουν τον κόσμο δηλαδή τον μετατρέπουν σε μια σειρά από αναπαραστάσεις του εαυτού.

Σε αυτό το επίπεδο, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους των νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σε αυτά.

(Denzin & Lincoln, 2005: 3)

Η π

Ο ερευνητής επιδιώκει να παρατηρεί και να μελετά τη συμπεριφορά των υποκειμένων στο φυσικό πλαίσιο

Η πο
activ

Συνί

κάνουν

σημειώσεων

φωτογραφιών

μετασχηματίζον

αναπαραστή

οιοθε

παρα

ληνευτικ

οι πρακτικ

των συνεντεύξεων, των συνεντεύξεων

των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων

στον κόσμο δηλαδή τον μετατρέπουν σε μια

του εαυτού.

Σε αυτό το επίπεδο, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους των νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σε αυτά.

Οι ανθρώπινες συμπεριφορές δεν είναι δυνατόν να παρατηρηθούν όπως τα φυσικά φαινόμενα, αλλά να ερμηνευθούν σε σχέση με τα κίνητρα, τις προϋποθέσεις ή τους σκοπούς του δράστη

Σκοπός της ερμηνείας είναι η σύλληψη του «υποκειμενικού νοήματος», που έχει η πράξη για το δράστη.

(Denzin & Lincoln, 2005: 3)

Θετικιστικές και μετα-θετικιστικές προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική έρευνα – Μία σύγκριση

Θετικιστική προσέγγιση	Μετα-θετικιστική προσεγγίσεις
Ποσοτικές ερευνητικές τεχνικές	Κυρίως ποιοτικές ερευνητικές τεχνικές
Αντικειμενική	Υποκειμενική
Πειραματική	Νατουραλιστική
Καθαρή	Εφαρμοσμένη
Ερευνητής εξωτερικός	Ερευνητής εσωτερικός
Στατιστική ανάλυση	Όχι στατιστική ανάλυση
Διαπροσωπική	Ατομική
Υπάρχουν δεδομένες παραδοχές	Διερευνώνται οι δεδομένες παραδοχές
Μακρο-έννοιες: κοινωνία, θεσμοί και οργανισμοί, πρότυπα, ρόλοι, θέσεις	Μικρο-έννοιες: άτομα, ατομικά δομήματα, διαπραγμάτευση νοήματος
Γενίκευση	Ερμηνεία

← **Συνεχές** →

Ποιοτική VS Ποσοτική Έρευνα

- Η χρησιμοποίηση αριθμητικών δεδομένων και μαθηματικών υπολογισμών.
- Πραγματικές και τεχνητές, πειραματικά ελεγχόμενες συνθήκες.
- Έμφαση και εστίαση στο νόημα ή στη συμπεριφορά των ανθρώπων.
- Η απόρριψη των ΦΕ ως μοντέλου έρευνας. Εστίαση στη μελέτη του κοινωνικο-ιστορικού και πολιτισμικού πλαισίου.

Ανάγκη εφαρμογής «μικτών» μεθόδων κοινωνικής έρευνας/Τριγωνισμός

Μεθοδολογία - Μέθοδος

Μέθοδοι: οι τεχνικές ή οι διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων που σχετίζονται με κάποιο ερευνητικό ερώτημα ή υπόθεση.

Μεθοδολογία: η στρατηγική, το σχέδιο δράσης, η διαδικασία, ή ο σχεδιασμός που βρίσκεται πίσω από την επιλογή και τη χρήση των συγκεκριμένων μεθόδων και συνδέοντας την επιλογή και τη χρήση των μεθόδων με τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Το περιεχόμενο

- Ζητήματα και επιλογές που αφορούν την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων
- Τρεις δημοφιλείς θεωρίες (μέθοδοι/τεχνικές) ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων

Θεμελιωμένη Θεωρία

Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου

Qualitative
Content
Analysis

Θεματική Ανάλυση

Η δομή μιας ερευνητικής εργασίας

- Εισαγωγή
- Εννοιολογικό πλαίσιο
- Μεθοδολογία
  - Συμμετέχοντες
  - Ερευνητικά εργαλεία
  - Ανάλυση των δεδομένων
- Ερευνητικά ερωτήματα
- Αποτελέσματα
- Συζήτηση
- Συμπεράσματα – Περιορισμοί - Προοπτικές

“Ποιοτικά” – “Ποσοτικά” ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά μας ερωτήματα καθοδηγούν τη μελέτη μας και καθορίζουν αν θα χρησιμοποιήσουμε ποσοτική ή ποιοτική ερευνητική μεθοδολογία. Αντικατοπτρίζουν την κατεύθυνση και τα επιστημολογικά θεμέλια της ερευνητικής μας πορείας.

Πώς οι έφηβοι αντιλαμβάνονται τις διαδικασίες συμμετοχής στη διδασκαλία των ΦΕ και διαμορφώνουν την ενεργό συμμετοχή τους;

Ποια είναι η σχέση μεταξύ των ετών εργασίας και του αισθήματος αφοσίωσης των εκπαιδευτικών στους μαθητές;

**Αφηγηματική
Ανάλυση**
(Narrative Analysis)

**Ανάλυση
Συνομιλίας**
(Conversation Analysis)

Ανάλυση Λόγου
(Discourse Analysis)

**Προσεγγίσεις ανάλυσης
ποιοτικών δεδομένων**

**Ερμηνευτική
φαινομενολογική
ανάλυση**
(interpretative
phenomenological
analysis)

Θεματική Ανάλυση
(Thematic Analysis)

**Ανάλυση
Περιεχομένου**
(content analysis)

**Εμπειρικά
Θεμελιωμένη
Θεωρία**
(grounded theory)

Εμπλοκή της θεωρίας στη διαδικασία ανάλυσης: παραγωγή, επαγωγή, απαγωγή

- **Παραγωγική (deductive)**: ανάλυσης/κωδικοποίηση που καθοδηγείται από τη θεωρία (theory-driven data coding) και ακολουθείται η «από επάνω προς τα κάτω» (top-down) κατεύθυνση. *Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι η διαδικασία κωδικοποίησης και εν συνεχεία ερμηνείας των δεδομένων λαμβάνει χώρα στη βάση μιας σειράς προεπιλεγμένων εννοιολογικών σχημάτων, κατηγοριών ή θεμάτων.*
- **Επαγωγική (Inductive)**: διαδικασία κωδικοποίησης, η οποία ξεκινά από τα δεδομένα και κινείται από «κάτω προς τα επάνω» (bottom-up).
- **Απαγωγική (abductive)**: η προσέγγιση στο ερευνητικό πεδίο γίνεται με ένα προκαταρκτικό εννοιολογικό και θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο μετασχηματίζεται και επεκτείνεται βάσει της επεξεργασίας των παραγόμενων δεδομένων.

Εμπλοκή της θεωρίας στη διαδικασία

απαγωγική, επαγωγική

- Χωρίς θεωρητική εστίαση, η εμπειρική διερεύνηση μπορεί να παραγάγει αναρίθμητες περιγραφικές διαπιστώσεις
- Θεωρητική ευαισθησία.

• **Ανάλυση/κωδικοποίηση (top-down)** κατευθύνεται εν συνεχεία ερμηνείας προεπιλεγμένων εννοιολογικών

- Επισημαίνεται ότι με τον τρόπο αυτόν αναπαράγεται κατ' ουσίαν το υποθετικό-παραγωγικό υπόδειγμα.
- Ανάλυση = μηχανική διαδικασία, χωρίς επινόηση, δημιουργικότητα, φαντασία

κατηγοριών ή θεμάτων

- **Επαγωγική (Inductive):** διαδικασία κωδικοποίησης από τα δεδομένα και κινείται από «κάτω προς τα πάνω» (bottom-up).
- **Απαγωγική (abductive):** η προσέγγιση κινείται από τα δεδομένα με ένα προκαταρκτικό εννοιολογικό πλαίσιο, μετασχηματίζεται και επεκτείνεται βάσει των παραγόμενων δεδομένων.

Στόχος δεν είναι η ταξινόμηση των δεδομένων βάσει αυτού του συστήματος που θα παραμένει σταθερό αλλά ο μετασχηματισμός των σχημάτων αυτών ώστε να «εμπεδωθούν» στα δεδομένα και να αποδώσουν τις νέες παραμέτρους που θα αναδείξει η ανάλυση.

Top Down

Deductive
Παραγωγική

Theory driven

Theory

Research
Question Driven

Bottom-up

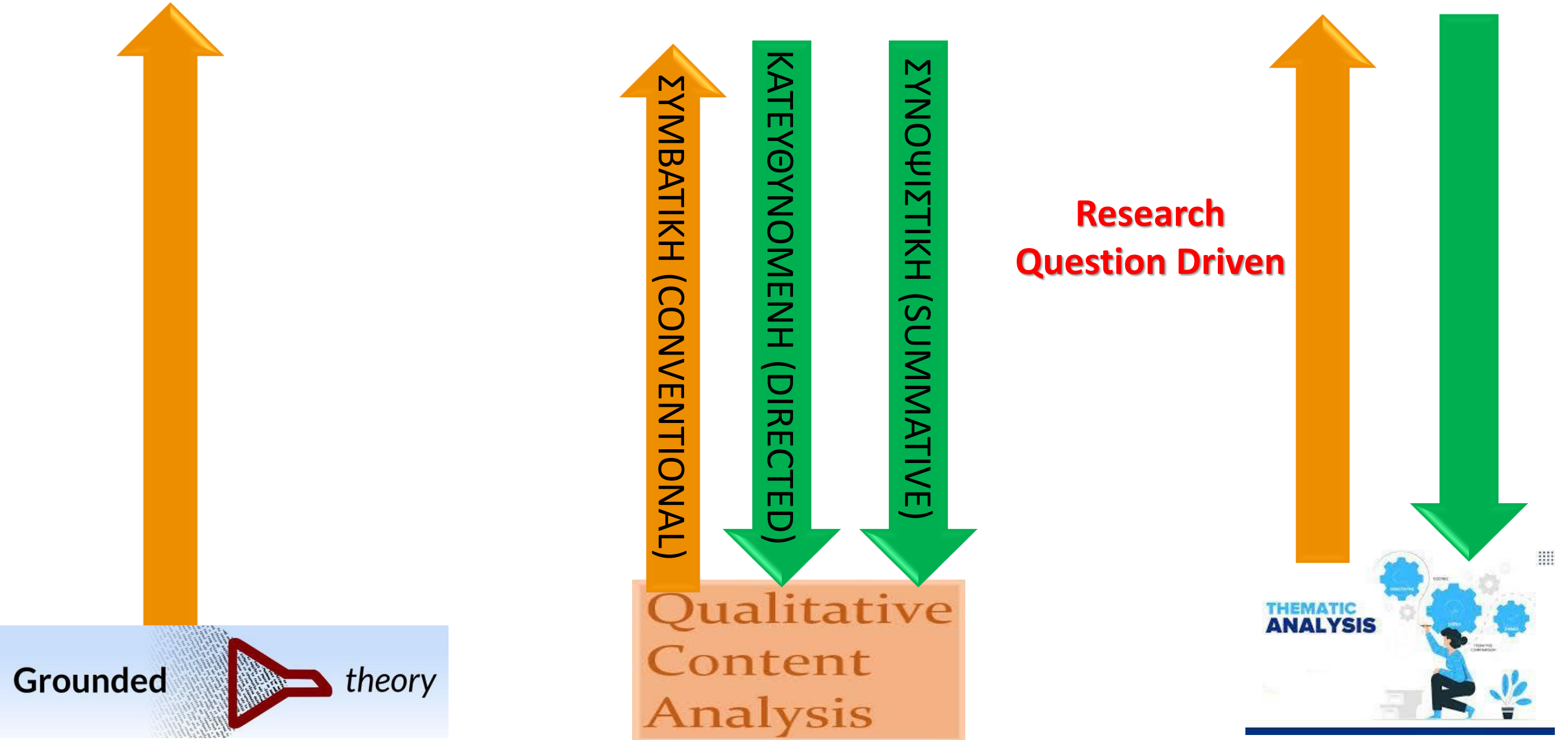
Inductive
Επαγωγική

Data-driven

DATA

Top-down – Bottom-up approaches

Η αντίθεση που γέννησε την εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία

- Η Εμπειρικά Θεμελιωμένη Θεωρία προτάθηκε αρχικά στα μέσα της δεκαετίας του '60 ως εναλλακτική πρόταση προς το κυρίαρχο ποσοτικό παράδειγμα.

Η επιστημονική εργασία οφείλει να ακολουθεί την εξής διαδρομή: από ένα συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο συνάγονται ερευνητικές υποθέσεις σχετικά με το εξεταζόμενο αντικείμενο και εν συνεχεία διεξάγεται με συστηματικό τρόπο μια εμπειρική έρευνα που σκοπό έχει να ελέγξει (να επαληθεύσει ή να διαψεύσει) αυτές τις εκ των προτέρων διατυπωμένες υποθέσεις. Με αυτό τον τρόπο επικυρώνεται η θεωρία στο συγκεκριμένο πεδίο εφαρμογής της και διασφαλίζεται η εγκυρότητα των επιστημονικών αποφάνσεων].

Οι A. Strauss & B. Glaser αντιτάχθηκαν με την πρότασή τους σε εκείνες τις παγιωμένες αντιλήψεις της εποχής τους που

- (α) επεφύλασσαν στην εμπειρική έρευνα τον περιορισμένο ρόλο του ελέγχου (της επιβεβαίωσης ή της διάψευσης) προδιατυπωμένων υποθέσεων,
- (β) πρέσβευαν ότι η ποιοτική έρευνα αποτελεί μια ελαχίστως συστηματική διαδικασία, που βασίζεται κυρίως στη διαίσθηση και στην απλή καταγραφή των εντυπώσεων του ερευνητή και μπορεί να αξιοποιηθεί μόνο ως «προπομπός» της ποσοτικής έρευνας,
- (γ) υποστήριζαν ότι η ποιοτική έρευνα περιορίζεται σε περιγραφικές και ιδιογραφικές μελέτες, χωρίς καμιά δυνατότητα θεωρητικοποίησης, αφάιρεσης και γενίκευσης.

Τι είναι η εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία ⁽¹⁾

- Η ανακάλυψη θεωρίας (εμπειρική θεμελίωση) από δεδομένα που συλλέχθηκαν με **συστηματικό** τρόπο από κοινωνική έρευνα (Glaser and Strauss 1967: 2).
- Θεμελιωτές Barney Glaser & Leo Strauss (κοινωνιολόγοι)
- *The Discovery of Grounded Theory* (1967)
- Προσέγγιση σε αντίθεση με την τάση που υπήρχε την 10ετία του '60 οι μελέτες να έχουν έναν αυστηρό «εκ των προτέρων» θεωρητικό προσανατολισμό.

Τι είναι η εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία (2)

- Λειτουργεί σχεδόν ανάποδα από την παραδοσιακή μεθοδολογία κοινωνικής έρευνας. Αντί να ξεκινούμε με μια υπόθεση, το **1ο βήμα είναι η συλλογή δεδομένων**, μέσα από ποικιλία μεθόδων (πχ συνεντεύξεις).
- Τα διαφορετικά τμήματα της έρευνας (διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων, παραγωγή δεδομένων, ανάλυση δεδομένων, δειγματοληψία, εννοιολόγηση και θεωρητική επεξεργασία) δεν αποτελούν διακριτά μεταξύ τους στάδια, που εξελίσσονται, διαδοχικά το ένα μετά το άλλο. Είναι αλληλεξαρτώμενες διαδικασίες που τροφοδοτεί η μία την άλλη.
- Συνεπώς, η συγκεκριμενοποίηση των ερωτημάτων της έρευνας, η επιλογή των περιπτώσεων και η ανάπτυξη των εννοιολογικών κατηγοριών και υποθέσεων δεν αποφασίζεται αμετάκλητα από την αρχή, αλλά προσδιορίζεται και επαναπροσδιορίζεται στην πορεία της έρευνας.

Τα δεδομένα

1. Συνεντεύξεις (η συνήθης μέθοδος συλλογής δεδομένων), αλλά και
2. Ανάλυση τεκμηρίων
3. Ανάλυση παρατήρησης (συμμετοχικής ή μη)

Αλλά και

4. Ποσοτικών δεδομένων

Η θεωρητική δειγματοληψία

- Η διαδικασία συλλογής δεδομένων κατά την οποία ο ερευνητής **ταυτόχρονα:**
  1. **Συλλέγει**
  2. **Κωδικοποιεί** και
  3. **Αναλύει** τα δεδομένα του και
  4. **Αποφασίζει** τι θα είναι τα επόμενα δεδομένα που θα συλλέξει και που θα τα βρει,
- με σκοπό να αναπτύξει την θεωρία έτσι όπως αυτή αναδύεται.
- Κατά συνέπεια, μην έχοντας καμία ομοιότητα με τη δειγματοληψία των ποσοτικών ερευνών, η θεωρητική δειγματοληψία δεν είναι δυνατόν να σχεδιασθεί πριν την έναρξη μιας μελέτης. Οι συγκεκριμένες αποφάσεις για την δειγματοληψία εξελίσσονται κατά την ίδια την πορεία της έρευνας.
- **Δεν υπάρχει μαγικός αριθμός** για τη θεωρητική δειγματοληψία. Το κριτήριο για να κρίνουμε πότε θα σταματήσουμε τη θεωρητική δειγματοληψία είναι ο “θεωρητικός κορεσμός” των κατηγοριών ή της θεωρίας.

• Glaser & Strauss 1967, σ. 45, Strauss and Corbin, 1990, σ. 192

Ο πληροφοριακός κορεσμός

- Με αυτόν τον όρο οι Glaser and Strauss (1967, σ. 65.) αναφέρονται σ' εκείνη την κατάσταση κατά την οποία *"...δεν βρίσκονται πρόσθετα δεδομένα με τα οποία ο ερευνητής να μπορεί να αναπτύξει τις ιδιότητες της κατηγορίας. Καθώς βλέπει όμοια επαναλαμβανόμενα παραδείγματα, ο ερευνητής αποκτά την εμπειρική βεβαιότητα ότι η κατηγορία είναι κορεσμένη ..."*
- Όταν η κατηγορία κορεννύεται δεν απομένει τίποτε άλλο από την ενασχόληση με νέες ομάδες δεδομένων και να προσπαθήσει να κορέσει και αυτές τις κατηγορίες.
- Με άλλα λόγια:
- έχει καλυφθεί μέσα στους κύκλους δεδομένων-κωδικοποίησης-θεωρίας όλη η ερευνητική περιοχή. Επαναλαμβάνονται τα ίδια δεδομένα/κωδικοί; Αλλιώς χρειάζονται κι άλλοι κύκλοι...

Η ανάλυση

- Ο εντοπισμός των «**μονάδων πληροφορίας**» (units of information). Πρόκειται για τη μικρότερη αυτοτελή πληροφορία, η οποία είναι κατανοητή από το άτομο που γνωρίζει πλήρως το σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας, δίχως να απαιτείται επιπλέον πληροφόρηση.
- Ή
- τα σημεία-κλειδιά σημειώνονται με μια σειρά **Κωδικών** και εξάγονται αυτολεξεί από το κείμενο. Οι κωδικοί ομαδοποιούνται σε παρόμοιου περιεχομένου **Έννοιες**, από τις οποίες στη συνέχεια σχηματίζονται **Κατηγορίες**, οι οποίες χρησιμεύουν για την παραγωγή μιας **Θεωρίας**.
- [\(Παράδειγμα\)](#)
- **1. Κωδικοί:** Αναγνώριση σημείων εστίασης που επιτρέπουν τη συλλογή των σημείων-κλειδιών των δεδομένων
- **2. Έννοιες:** Συλλογές Κωδικών παρόμοιου περιεχομένου που επιτρέπουν την ομαδοποίηση των δεδομένων
- **3. Κατηγορίες:** Ευρείες ομάδες παρόμοιων Εννοιών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή μιας θεωρίας
- **4. Θεωρία:** Συλλογή εξηγήσεων που εξηγούν το αντικείμενο της έρευνας

Μέθοδος
διαρκούς
σύγκρισης

Η μέθοδος της διαρκούς (σταθερής) σύγκρισης (constant comparative method)

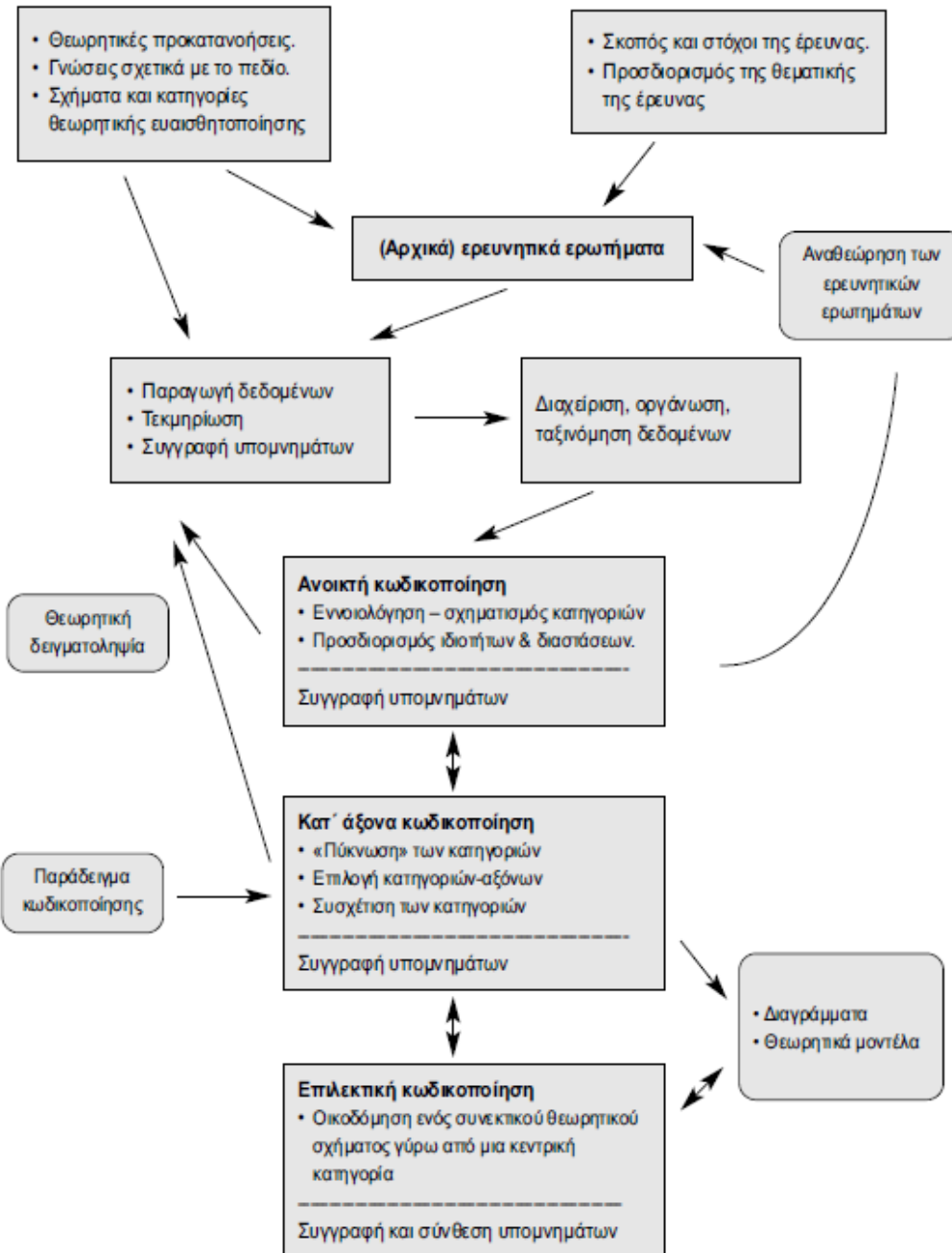
- Ο βασικός κανόνας είναι:
- «ενώ κωδικοποιείς ένα γεγονός (μονάδα πληροφορίας) για μια κατηγορία, σύγκρινέ το με προηγούμενα γεγονότα που είναι κωδικοποιημένα στην ίδια κατηγορία» (Glaser & Strauss, 1967, σ. 106).
- Το βασικό έργο είναι να εντοπίσουμε και να ομαδοποιήσουμε, σε αναθεωρήσιμες κατηγορίες, αυτές τις μονάδες πληροφορίας οι οποίες έστω φαινομενικά έχουν το ίδιο ή παρόμοιο περιεχόμενο.
- Τέλος, είναι σημαντικό να αναπτύξουμε κανόνες οι οποίοι περιγράφουν τις ιδιότητες της κατηγορίας και είναι δυνατόν τελικά να χρησιμοποιηθούν για να δικαιολογήσουν την συγκατάταξη κάθε κομματιού πληροφορίας που εξακολουθεί να αποδίδεται στην κατηγορία, καθώς επίσης και να αποτελέσουν τη βάση για τους κατοπινούς ελέγχους και συγκρίσεις. **memos**

Ο συστηματικός σχεδιασμός της Θεμελιωμένης Θεωρίας

- 1) **Η ανοιχτή κωδικοποίηση** (σχηματισμός των κατηγοριών, ιδιότητες και διαστάσεις των κατηγοριών)
- 2) **Η αξονική κωδικοποίηση** (η σχέση μεταξύ των κατηγοριών, π.χ. αιτιακή, προϋπόθεση ή αποτέλεσμα)
- 3) **Η επιλεκτική κωδικοποίηση** (η συγγραφή της θεωρίας όπως αυτή προκύπτει από την αλληλοσυσχέτιση των κατηγοριών) – Η σχηματική αναπαράσταση της θεωρίας.

Η διάρθρωση της ερευνητικής διαδικασίας σύμφωνα με την εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία

Πυρηνική κατηγορία

The central phenomenon around which all the other categories are related.

The main theme, storyline, or process that subsumes and integrates all lower level categories in a grounded theory.

Μελέτη της αρνητικής περίπτωσης

Ποια περίπτωση ξεφεύγει από τους κανόνες; Πώς; Γιατί;

Αυστηρότητα της Εμπειρικά Θεμελιωμένης Θεωρίας (rigor: Glaser 1978)

- **Συνάφεια και Αρμογή (Fit and relevance):** πόσο καλά σχετίζονται οι κατηγορίες με τα δεδομένα, δηλαδή με τη συνεχή σύγκριση και εννοιολόγηση των δεδομένων
- **Λειτουργικότητα (Workability):** πως ενσωματώνονται οι κατηγορίες στην πυρηνική κατηγορία που αναδύεται
- **Δυνατότητα Μετασχηματισμού (Modifiability):** επιβεβαίωση ότι όλες οι έννοιες που είναι σημαντικές για την θεωρία ενσωματώνονται σε αυτή με τη διαδικασία συνεχών συγκρίσεων. Μια θεωρία με δυνατότητα μετασχηματισμού μπορεί να αλλάξει όταν καινούρια συναφή δεδομένα συγκρίνονται με τα υπάρχοντα δεδομένα

Τα χαρακτηριστικά της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας

Ελκυστικά χαρακτηριστικά

1. Σαφείς διαδικασίες για την παραγωγή θεωρίας στην έρευνα
2. Στρατηγική για τη διεξαγωγή έρευνας, η οποία ενώ είναι ευέλικτη, είναι και συστηματική και συντονισμένη.
3. Σαφείς διαδικασίες ανάλυσης δεδομένων
4. Χρήσιμη σε εφαρμοσμένες και νέες περιοχές έρευνας όπου η θεωρητική προσέγγιση είναι ασαφής ή ανύπαρκτη.
5. Υπάρχει διαθέσιμο ένα μεγάλο εύρος υποδειγμάτων της χρήσης της σε πολλά εφαρμοσμένα και επαγγελματικά περιβάλλοντα.

Προβλήματα

1. Δεν είναι δυνατόν να ξεκινήσει μια ερευνητική μελέτη χωρίς κάποιες προϋπάρχουσες θεωρητικές ιδέες και υποθέσεις.
2. Μπορεί να είναι δύσκολο πρακτικά να αποφασίσουμε πότε οι κατηγορίες έχουν κορεσθεί (saturated) ή πότε η θεωρία έχει αναπτυχθεί επαρκώς
3. Έχει συγκεκριμένους τύπους προκαθορισμένων κατηγοριών ως συνιστώσες της θεωρίας που μπορεί να μην φαίνονται κατάλληλοι για μια συγκεκριμένη μελέτη.

Τα Σημαντικά χαρακτηριστικά της Θεμελιωμένης θεωρία

- Θεωρητική δειγματοληψία
- Μονάδα πληροφορίας
- Μέθοδος της διαρκούς σύγκρισης
- Κορεσμός της πληροφορίας

Ποιοτική Ανάλυση περιεχομένου

Συμβατική

1. Βυθιστείτε ενεργά στα δεδομένα, διαβάστε όλα τα δεδομένα επανειλημμένα για να αποκτήσετε μια αίσθηση του συνόλου
2. Αποδώστε κωδικούς διαβάζοντας λέξη προς λέξη, επισημαίνοντας παράλληλα τις βασικές σκέψεις και έννοιες,
3. Επισημάνετε τους κωδικούς από τις σημειώσεις των πρώτων εντυπώσεων και σκέψεων, προκύπτουν ετικέτες που αντανακλούν πολλαπλές βασικές σκέψεις που βασίζονται άμεσα στα δεδομένα,
4. Δημιουργία κατηγοριών (και υποκατηγοριών) με ταξινόμηση και οργάνωση των κωδικών σε ομάδες, με βάση τη σχέση μεταξύ των κωδικών,
5. Ανάπτυξη και τελειοποίηση των ορισμών για τις κατηγορίες και τους κωδικούς με εντοπισμένα παραδείγματα από τα δεδομένα.

Κατευθυντική

1. Με τη χρήση της υπάρχουσας θεωρίας ή παλαιότερων ερευνών, εντοπίζουμε σημαντικές βασικές έννοιες ή μεταβλητές ως αρχικές κατηγορίες κωδικοποίησης
2. Οι λειτουργικοί ορισμοί για τις κατηγορίες καθοδηγούνται επίσης από την επιλεγμένη θεωρία.
3. Τα δεδομένα κωδικοποιούνται και ταξινομούνται στις προκαθορισμένες κατηγορίες.
4. Όλα τα δεδομένα σπάνια εντάσσονται στις προκαθορισμένες κατηγορίες επομένως επισημαίνονται άλλα δυνητικά σχετικά δεδομένα
5. Τα δεδομένα που επισημαίνονται αναλύονται και ομαδοποιούνται σε νέες κατηγορίες ή ως υποκατηγορίες στις υπάρχουσες κατηγορίες

Συνοψιστική

1. Δημιουργία του αρχικού σχήματος κωδικοποίησης με βάση τη θεωρία, την προηγούμενη έρευνα ή προηγούμενα δεδομένα
2. Καταμέτρηση της συχνότητας ορισμένων λέξεων ή εννοιών,
3. Υπολογισμός και σύγκριση των συχνοτήτων που βρέθηκαν σε σχέση με το συνολικό μέγεθος των δεδομένων και/ή με διάφορες πηγές δεδομένων,
4. Προσδιορισμός και ποσοτικοποίηση εναλλακτικών λέξεων και καταμέτρηση των συχνοτήτων των εναλλακτικών λέξεων ή εννοιών που χρησιμοποιήθηκαν στο βήμα 2,
5. Ενημέρωση του υπολογισμού και της σύγκρισης με τις εναλλακτικές λέξεις και έννοιες που εντοπίστηκαν.

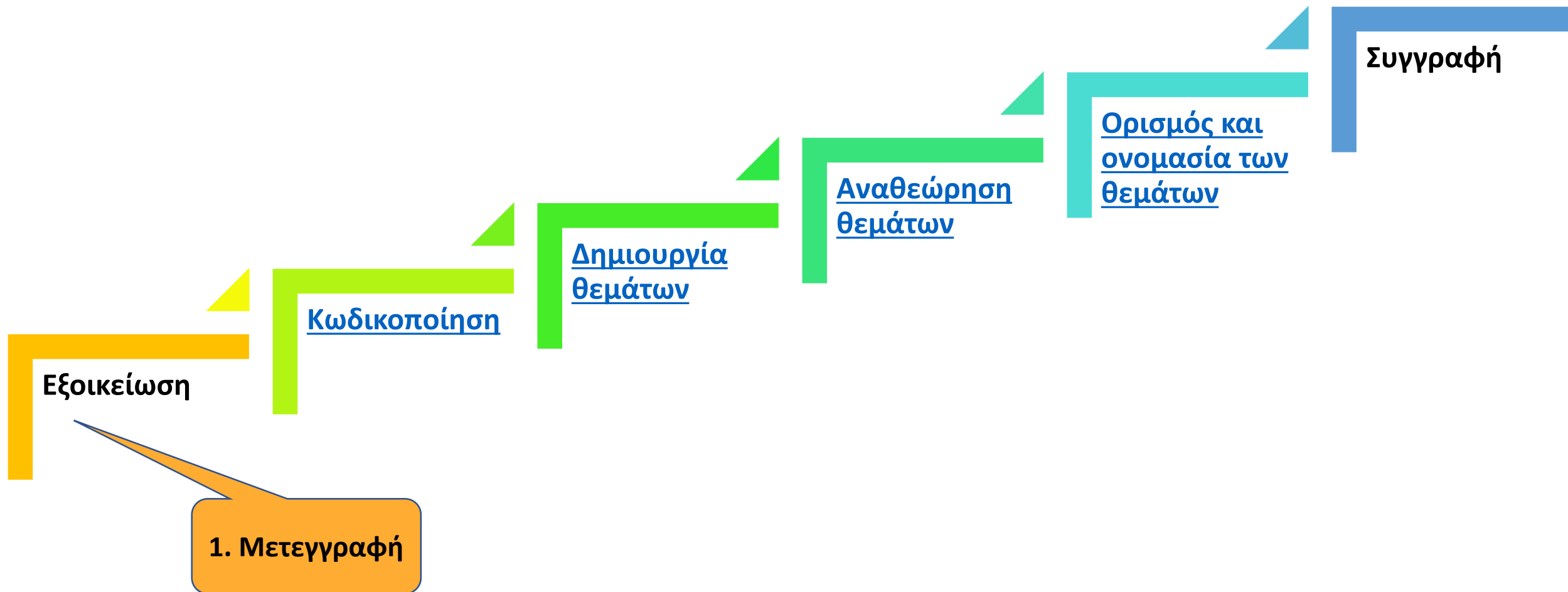
Η θεματική ανάλυση

Η συστηματική αναγνώριση, οργάνωση και κατανόηση επαναλαμβανόμενων μοτίβων νοήματος εντός ενός συνόλου δεδομένων.

Με αυτό τον τρόπο, ο/η ερευνητής/τρια αποκτά γνωστική πρόσβαση σε συλλογικούς τρόπους νοηματοδότησης και εμπειρίες.

Ο ερευνητής μπορεί να ανιχνεύσει πολυάριθμα μοτίβα νοήματος εντός των δεδομένων του. Εστιάζει, ωστόσο, σε εκείνα που είναι σχετικά με το θέμα το οποίο μελετά και, ειδικότερα, σε εκείνα που είναι κατάλληλα για την απάντηση των ερευνητικών του ερωτημάτων. Συνεπώς, τα ερευνητικά ερωτήματα λειτουργούν ως οδηγός κατά τη διαδικασία της θεματικής ανάλυσης

Βήματα για τη θεματική ανάλυση των δεδομένων

Σημασιολογική και λανθάνουσα ανάγνωση των δεδομένων

- Η σημασιολογική (ή/και κυριολεκτική) περιλαμβάνει την ανάλυση του ρητού περιεχομένου των δεδομένων.
- Η λανθάνουσα (ή/και ερμηνευτική) περιλαμβάνει την ανάγνωση του υποκειμένου και των υποθέσεων που διέπουν τα δεδομένα.

Π.χ.

Ενδιαφέρομαι για τις διατυπωμένες απόψεις των ανθρώπων (σημασιολογικές/κυριολεκτική) ή για το τι αποκαλύπτουν οι δηλώσεις τους σχετικά με τις υποθέσεις και το κοινωνικό πλαίσιο (λανθάνουσες/ερμηνευτική);

- Η αναστοχαστική (Mason, 2002/2011, p. 198) ο ερευνητής κατανοεί τον εαυτό του ως μέρος των δεδομένων που έχει παραγάγει και επιχειρεί να διερευνήσει τον ρόλο του στη διαδικασία παραγωγής και ερμηνείας τους.

Η εγκυρότητα της ποιοτικής ανάλυσης

Credibility

- Έλεγχος της εγκυρότητας από τους συμμετέχοντες (respondent validation)

Neutrality or
Confirmability

Trustworthiness

Consistency

Dependability

- Ανάλυση
  - Σαφείς μεθοδολογικές αρχές,
  - Αφορά σε όλα τα δεδομένα που συλλέγονται
  - Είναι ενδεδειγμένη και συστηματική

Applicability

...

...

Αντί για αξιοπιστία και εγκυρότητα

- Οι Guba & Lincoln (1985) υποκατέστησαν την αξιοπιστία και την εγκυρότητα με την παράλληλη έννοια της **συνέπειας (trustworthiness)** η οποία έχει τέσσερις όψεις:
- την "πιστευτότητα" (credibility), τη δυνατότητα μεταφοράς, εξάρτησης και επιβεβαίωσης.
- Στα πλαίσια αυτών καθόρισαν ειδικές μεθοδολογικές στρατηγικές για την απόδειξη της αυστηρότητας (ακρίβειας) της έρευνας όπως είναι μεταξύ άλλων, ο έλεγχος κατά την κωδικοποίηση, και τη κατηγοριοποίηση, η επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων από τους συμμετέχοντες, η ανάλυση των αρνητικών περιπτώσεων, η επάρκεια του υλικού αναφοράς (Lincoln & Guba).
- Ο Glaser αντιτίθεται κατηγορηματικά στην εμπλοκή των συμμετεχόντων στην επισκόπηση των ευρημάτων, καθώς η τελική αφήγηση των ευρημάτων (στην περίπτωση του η θεμελιωμένη θεωρία) «...δεν είναι η φωνή τους: είναι η γενίκευση που προέκυψε από τις πράξεις τους και τα νοήματά τους, τα οποία έχουν θεωρηθεί ως δεδομένα για την δημιουργία των εννοιών. ...» (Glaser 2002, §12).
- Η επιστροφή των αποτελεσμάτων στους αρχικούς συμμετέχοντες για επαλήθευση είναι γοητευτική ιδέα, δεν είναι στην πραγματικότητα διαδικασία επαλήθευσης και με την εξαίρεση της μελέτης περίπτωσης και κάποιων αφηγηματικών ερευνών, *“τα αποτελέσματα της μελέτης έχουν συντεθεί, αποπλαισιωθεί και γενικευθεί έτσι ώστε να μην υπάρχει λόγος να μπορούν οι συμμετέχοντες να αναγνωρίζουν τους εαυτούς ή τις συγκεκριμένες εμπειρίες τους. Οι ερευνητές που θα ήθελαν να είναι ευαίσθητοι στα συγκεκριμένα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, θα πρέπει να περιορίσουν τα αποτελέσματά τους σε πιο περιγραφικό επίπεδο. Κατά συνέπεια, ο έλεγχος των συμμετεχόντων, στην πραγματικότητα είναι δυνατόν να απεγκυροποιήσει το έργο του ερευνητή και να διατηρήσει το επίπεδο της ανάλυσης πολύ κοντά στα δεδομένα με ακατάλληλο τρόπο»*
  - (Morse κ.α. 2002, §12).

Προβλήματα στην ποιοτική ανάλυση περιεχομένου

- Η «ανάλυση» περιορίζεται πολλές φορές σε μια περιγραφική, θεωρητικά ισχνή, αναδιήγηση των δεδομένων. *(Χωρίς θεωρητική αναπαράσταση)*
- Προσπάθεια κατά την ανάλυση να απαντηθούν όχι τα ερευνητικά ερωτήματα αλλά απευθείας οι ερωτήσεις του οδηγού της συνέντευξης *(συχνά και μια ποσοτική αποτίμηση)*.
- «Ανάλυση» νοείται η αναζήτηση μέσα στο υλικό εκείνων των δεδομένων (αποσπάσματα κειμένων) που επιβεβαιώνουν εκ των προτέρων διατυπωμένες ερευνητικές υποθέσεις.
- Εξαγωγή συμπερασμάτων κατά την «ανάλυση» που δεν υποστηρίζονται από το παραχθέν εμπειρικό υλικό. *(συχνά στα προεπιλεγμένα θεωρητικά σχήματα)*

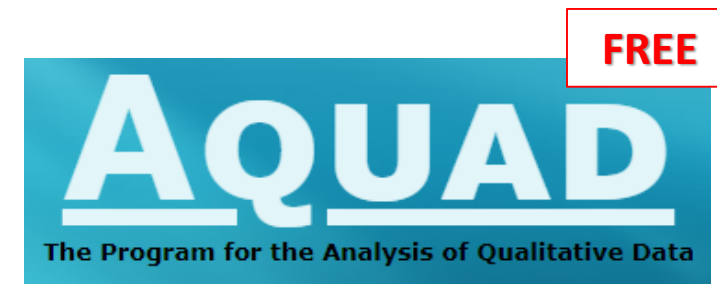
Πολλά από τα προβλήματα αυτά μπορούν να αποφευχθούν στο βαθμό που ο ερευνητής θα δεσμευτεί μεθοδολογικά σε κάποια από τις προσεγγίσεις ποιοτικής ανάλυσης, που είναι επεξεργασμένες και περιγεγραμμένες στη σχετική βιβλιογραφία.

Τα Λογισμικά στην ποιοτική ανάλυση 1

Επεξεργάζονται

- Γραπτό κείμενο
- Εικόνες
- Ηχητικά αρχεία
- Video και ταινίες σε ψηφιακή μορφή.

Αναλύουν; Ερμηνεύουν;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τα Λογισμικά στην ποιοτική ανάλυση 2

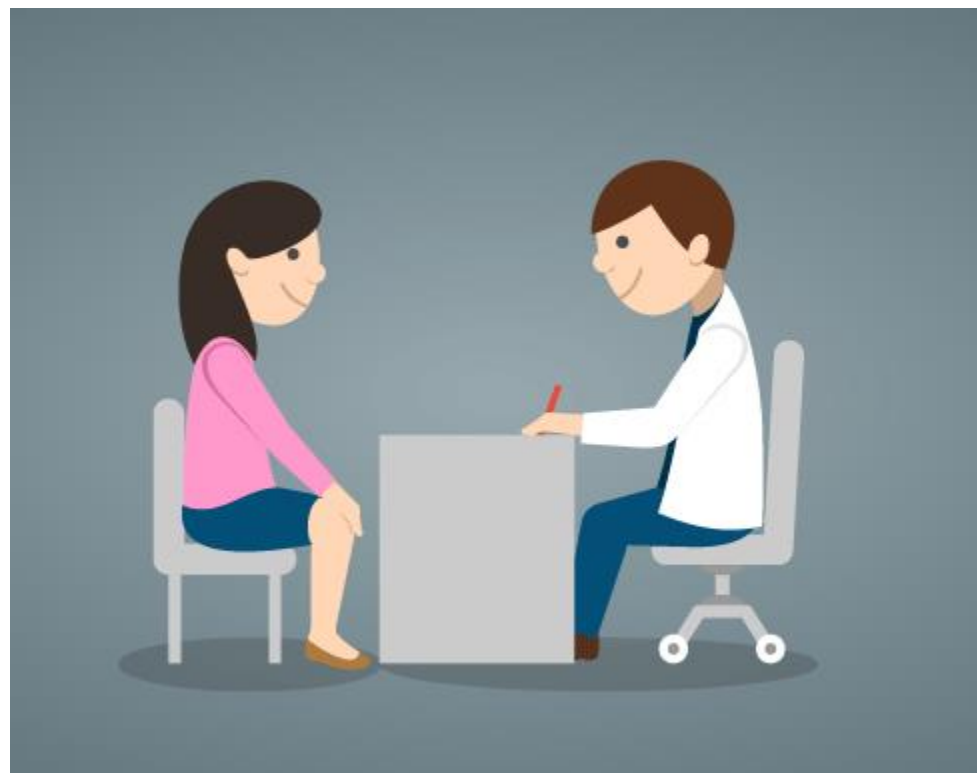
Τα δεδομένα τα αναλύει και τα ερμηνεύει ο/η ερευνητής/τρια

Τα Λογισμικά βοηθούν τους/τις ερευνητές/ερευνήτριες

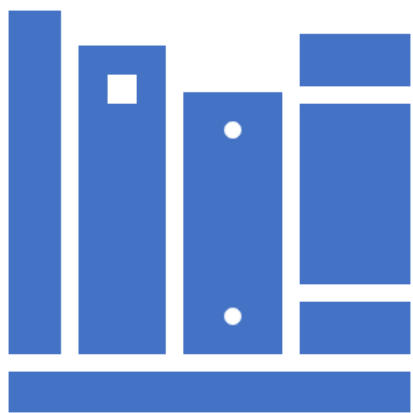
- Να εισάγουν και να αποθηκεύσουν τα δεδομένα τους
- Να σχολιάσουν, να σημειώσουν και να ανακαλέσουν κείμενα
- Να αναζητήσουν και να βρουν καθοριστικές λέξεις, φράσεις ή προτάσεις
- Να κωδικοποιήσουν τα δεδομένα τους
- Να διασυνδέσουν τα δεδομένα τους και
- Να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους με τη μορφή γραφημάτων

Ο σεβασμός στην υποκειμενικότητα

Του
συμμετέχοντος
ή της
συμμετέχουσας

Του ερευνητή ή
της ερευνήτριας

Σας ευχαριστώ!!!
